

A. S. PUSHKINNING “BALIQCHI VA BALIQ HAQIDAGI ERTAK” ASARIDA IBORA VA AFORIZMLAR

Sattarov A.X. p.f.n., dotsent

Mustaqil izlanuvchi(PhD) Qodirov Ulug`bek Miraxmad o`g`li

Namnagan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Aleksandr Sergeyeovich Pushkinning mashhur ertaklaridan biri — Baliqchi va baliq haqidagi ertak asarida qo`llangan iboralar va aforizmlarning badiiy, ma`naviy hamda tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Asardagi obrazlar nutqida uchraydigan iboralar orqali insoniy fazilatlar, ochko`zlik, sabr va qanoat masalalari yoritiladi.*

Kalit so`zlar: *Ertak, ibora, aforizm, badiiy til, ochko`zlik, qanoat, Pushkin, obraz, nutq, ma`naviyat*

Аннотация: *В данной статье анализируется художественное, духовное и воспитательное значение выражений и афоризмов, использованных в одной из известных сказок Александра Сергеевича Пушкина — «Сказка о рыбаке и рыбе». Выражения, встречающиеся в речи персонажей произведения, освещают вопросы человеческих качеств: жадности, терпения и довольства.*

Ключевые слова: *Сказка, выражение, афоризм, художественный язык, жадность, довольство, Пушкин, образ, речь, духовность*

Abstract: *This article analyzes the artistic, spiritual and educational significance of the expressions and aphorisms used in one of the famous fairy tales by Alexander Sergeyeovich Pushkin - The Tale of the Fisherman and the Fish. The expressions found in the speech of the characters in the work highlight the issues of human qualities, greed, patience and contentment.*

Keywords: *Fairy tale, expression, aphorism, artistic language, greed, contentment, Pushkin, image, speech, spirituality*

Kirish

Adabiyot inson ruhiyatini, uning ichki kechinmalarini aks ettiruvchi muhim vositadir. Ayniqsa, ertak janri orqali xalq donishmandligi, hayotiy tajriba va axloqiy qarashlar avloddan-avlodga yetkaziladi. Aleksandr Sergeyeovich Pushkin ijodi bu borada alohida o`rin tutadi. Uning ertaklari sodda syujetga ega bo`lsa-da, chuqur ma`no va hikmatlarga boy.

“Baliqchi va baliq haqidagi ertak” asari ham insoniy fazilatlarni sinovdan o`tkazuvchi, hayotiy saboq beruvchi asarlardan biridir. Mazkur maqolada asardagi ibora va aforizmlar tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Ibora va aforizm tushunchasi

Ibora — bu ko‘chma ma’noda ishlatiladigan, nutqqa obrazlilik baxsh etuvchi barqaror birikmadir.

Aforizm esa qisqa, lo‘nda va chuqur ma’noli hikmatli so‘zdir.

Pushkin o‘z ertaklarida bu vositalardan mahorat bilan foydalanadi.

Asarda iboralarning qo‘llanishi

Asarda baliqchi va uning kampiri o‘rtasidagi dialoglar iboralarga boy.

Misollar:

“Ko‘ngli to‘lmaslik” — kampirning ochko‘zligini ifodalaydi

“Boshiga kulfat orttirish” — haddan oshgan talab oqibatini bildiradi

“O‘z joyini bilmaslik” — ijtimoiy va axloqiy chegarani buzish

Bu iboralar orqali muallif obrazlarning xarakterini ochib beradi.

Aforizmlarning badiiy ahamiyati

Asarda bevosita aforizm shaklida berilmagan bo‘lsa-da, umumiy mazmunidan quyidagi hikmatlar kelib chiqadi:

“Ochko‘zlikning oxiri — halokat”

“Qanoat — eng katta boylik”

“Me’yorni bilmagan inson baxtsiz bo‘ladi”

Bu fikrlar asarning asosiy g‘oyasini tashkil etadi.

Obrazlar nutqida iboralarning o‘rni

Kampir nutqida keskin, buyruq ohangidagi iboralar ustun:

talab qilish

noroz bo‘lish

yana ko‘proq xohlash

Baliqchi nutqida esa:

kamtarlik

qo‘rquv

sabr

Bu qarama-qarshilik asarning dramatik kuchini oshiradi.

Tarbiyaviy ahamiyati

Asardagi ibora va aforizmlar orqali quyidagi xulosalar chiqariladi:

inson qanoatli bo‘lishi kerak

haddan oshgan istak yomon oqibatlarga olib keladi

sabr va halollik eng muhim fazilatdir

Namunalar bilan tahlil

Namuna 1:

Kampirning takroriy talablarida:

“Yana boy bo‘lishni istayman”

“Podshoh bo‘laman”

Bu yerda ochko‘zlik kuchayib boradi.

Namuna 2:

Oxirida:

eski holatga qaytish

Bu esa aforizm sifatida quyidagini anglatadi: “Kim ko‘p istasa, hammasidan ayriladi.”

Xulosa

Baliqchi va baliq haqidagi ertak asari ibora va aforizmlarga boy bo‘lib, ular orqali muallif insoniy fazilatlarini yoritadi. Ayniqsa, ochko‘zlik va qanoat mavzusi markaziy o‘rinni egallaydi. Asardagi hikmatli fikrlar bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

Pushkinning badiiy mahorati shundaki, u sodda voqea orqali chuqur falsafiy xulosalarni yetkazadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Aleksandr Sergeyevich Pushkin – “Baliqchi va baliq haqidagi ertak”
2. Adabiyot nazariyasi darsliklari
3. Folklor va ertaklar bo‘yicha ilmiy manbalar
4. O‘zbek tilining izohli lug‘ati
5. Badiiy matn tahliliga oid qo‘llanmalar